

IETS OVER HET GESLACHT VAN CRALINGEN,

DOOR

J. CRAANDIJK.

Voor eenige jaren plaatste ik in de *Rotterdamsche Historiebladen* (1) een paar bijdragen betreffende de geschiedenis van het slot Honingen onder Cralingen, in de onmiddellijke nabijheid van Rotterdam gelegen. Wat omtrent de bezitters van dat slot uit de oorkonden bleek, trachtte ik in het licht te stellen. Ik was daarmede gevorderd tot het einde der 15de eeuw, toen het huis, met de heerlijkheid Cralingen, aan het geslacht der Assendelts overging. Het staken van de uitgaaf der *Historiebladen* verhinderde mij, ook het vervolg dier geschiedenis te behandelen en tevens een en ander meê te deelen omtrent verschillende leden van het geslacht van Cralingen, die geen eigenaars van Honingen zijn geweest. Daaronder zijn er, die in de manuscript-beschrijving van van Alkemade, op het Rotterdamsch archief berustend, ten onrechte als Heeren van Honingen en Cralingen worden vermeld. Uit echte bescheiden blijkt de opvolging dier Heeren een andere te zijn geweest, dan daar wordt voorgesteld, en ik achtte voor een werk, dat de bronnen voor een geschiedenis van Rotterdam en zijn naasten omtrek wilde verzamelen, een nadere uiteenzetting van den loop der zaken in de aangrenzende heerlijkheid niet zonder belang. De toen verzamelde bouw-

(1) Tweede afdeeling. Geschiedkundige stukken I, bl. 549 en Derde afd. Genealogische aantekeningen I, bl. 496.

stoffen bleven echter ongebruikt. Kunnen zij nu een plaats vinden in het *Rotterdamsch Jaarboekje*? Van bevriende zijde werd ik tot de mededeeling er van aangespoord. Evenwel, sedert zij werden bijeengebracht zijn er jaren verlopen. Ik geraakte buiten het onderwerp en veranderde bovendien van woonplaats, zoodat mij nu de gelegenheid ontbreekt, mijn aantekeningen op de plaats zelve uit te werken, — een niet gering bezwaar, al beloofde mij de heer archivaris Unger zijn zeer gewaardeerde medewerking, om zooveel mogelijk mijn aantekeningen met de op 't archief en in de bibliotheek voorhanden stukken te vergelijken.

Wat ik geven kan, zal wel zeer gebrekkig moeten blijven. Toch meende ik, het niet te moeten terughouden. Wellicht is er iets in, dat niet algemeen bekend is en wat sommigen met belangstelling zullen ontvangen. In elk geval mogen mijn voormalige stadgenooten er het bewijs in zien van mijne onverminderde liefde voor de goede stad, waarin ik ruim twintig gelukkige jaren heb doorgebracht. En zoo worde deze bijdrage met welwillendheid ontvangen en met toegevendheid beoordeeld.

Tot beter verstand van hetgeen volgt, ga een zeer beknopte herinnering vooraf, van hetgeen in der tijd in de *Historiebladen* uitvoeriger werd behandeld.

De geschiedenis der oudste Heeren van Cralingen schuilt in het duister; genoegzaam zeker is 't alleen, dat tusschen de jaren 1244 en 1252 een Hugo van Cralingen, ridder, de gunst en het vertrouwen van graaf Willem II genoot. Naar het schijnt heeft omstreeks denzelfden tijd, vóór 1260, een zekere Ogier, uit het geslacht Uit den Hoeke, aan dat der Voorschotens verwant, op eigen grond, nog buitendijks, een kasteel gebouwd, dat Honingen ge-

noemd werd. Deze Ogier was ook Heer van Wateringen, dat hij aan een zijner zonen, Gerard, naliet. Een andere zoon, of een kleinzoon, mede Ogier genoemd, bezat in 1297 ook de heerlijkheid Cralingen.

Deze tweede ons bekende Ogier, ridder, moet in 1303 reeds overleden zijn geweest. Dan komt een andere Ogier, knape, ten tooneele, waarschijnlijk dezelfde, die in 1323 ridder was en gehuwd met een vrouw van onbekend geslacht. In 1333 en 1336 komt Gillis van Cralingen voor, wiens vrouw Badeloge, waarschijnlijk een dochter van Arent van Hodenpijl was. In 1350 leefde weer een Ogier, knape, met jonkvrouw Haernen gehuwd. Deze verdeelt in 1364 met zijn broeder, Heer Willem, ridder, de goederen, hun aanbestorven van vaders- en moederszijde en van hun grootvader Arent van Hodenpijl.

Na Ogiers dood, omstreeks 1394, gingen de heerlijkheid Cralingen en het huis Honingen over aan een ander geslacht.

Zijn dochter Gilia — wettige zonen had hij niet — was gehuwd met Dirk van de Lecke, ridder, zoon van Jan van Polanen, Heer van Breda. Zoo werd Dirk van de Lecke Heer van Cralingen en Honingen. Na hem kwamen deze goederen aan hun zoon Jan van de Lecke, eerst gehuwd met Margaretha van Lier, later met Aleyd van Egmond, de zuster van den hertog van Gelre. Jan van de Lecke werd eerst opgevolgd door zijn zoon Adriaan, gehuwd met Catharina van Assendelft, daarna door zijn dochter Gilia, die driemaal gehuwd is geweest: 1° met Floris van Kijfhoek, 2° met Jan van Naaldwijk, 3° met Filips van Spangen.

Uit haar eerste huwelijk had zij een dochter, Aleyd van Kijfhoek, in 1472 bij den dood haars vaders twee jaren oud, in 1484 reeds weduwe van Jan van Assendelft, en in 1493 hertrouwd met Claas van Assendelft, haar

zwager, die ook de broeder van Catharina, de weduwe van haar oom Adriaan, was. Aan haar waren in 1485 de heerlijkheden Cralingen en Honingen door haar moeder afgestaan en zoo kwamen deze bezittingen aan het geslacht Assendelft.

De geschiedenis der Heeren uit dat geslacht behandelen wij ditmaal niet, maar wij wenschen op te teekenen, wat wij hier en daar vermeld vonden omtrent leden der familie van Cralingen, die de voorvaderlijke heerlijkheid niet bezaten.

In het jaar 1354 wordt vermeld Dirk van Cralingen, wien hertog Willem zijn euvelen moed vergeeft, waarvoor hij een somme gelds betalen zal (1). Hij zal wel behoord hebben onder de edelen, die de partij van keizerin Margaretha gekozen hadden, gelijk zijn bloedverwant Ogier, Heer van Cralingen, die in hetzelfde jaar met den hertog vrede had gemaakt. In welke betrekking hij tot dezen Ogier stond, is mij niet gebleken. Zijn broeder was hij waarschijnlijk niet, want dan zou hij in 1364 wel zijn aandeel hebben ontvangen in de goederen, die Ogier en Willem van Cralingen verdeelden.

Bij hertog Aelbrecht was hij in gunst. Deze gaf hem in 1358 om gedane diensten, al het goed, dat Florens die Visscher liggende heeft binnen de palen van Holland, welke hij tegen den Graaf verbeurd had (2). Is ons overigens van dezen telg der Cralingens weinig of niets meer bekend, de man, wiens verbeurd verklaarde goederen hij ontving, verdient wel, dat wij ons eenige oogenblikken met hem bezighouden. 't Is echter geenszins om zijn deugden, dat zijn naam der nakomelingschap mag worden overgeleverd! Hij was een woesteling, die niet

(1) en (2) Rijksarchief.

te vroeg zich den toorn des vorsten op den hals haalde. Maar hij behoorde tot een geslacht, dat voor de geschiedenis van Rotterdam van beteekenis, is en wat van hem zelve wordt verhaald, vergunt ons een blik in de zeden van zijn tijd.

De familie de Visscher was waarschijnlijk niet van adellijken bloede; maar zeker was zij rijk en aanzienlijk en met edele huizen door huwelijk verbonden. Zekere Frank de Visker, de neef van onzen Florens, wordt een broeder van Filips van de Lecke genoemd (1). Vermoedelijk was hij een bastaard, gelijk Floris van de Lecke zelf schijnt te zijn geweest, maar zijne echtgenoot Katharina was een dochter van geen minder edelman, dan Heer Aelbrecht van Voorne. Florens zelf was de zoon van Diderik de Visscher, die in 1330 de woning en het erf Bulgerstein als lijftocht maakte aan zijn tweede vrouw Hildegonde (2) en die in 1333 met zijn broeder Florens en Dirk Boekel een hoeve kocht in IJselmonde (3), de kleinzoon van dien Florens, die in zijn tijd een der grootste kapitalisten en geldschieters uit den omtrek van het opkomend Rotterdam was geweest en in 1324 met Clays Hoylede vijftig morgen land in het ambacht Cole had gepacht (4). Hij zelf was ook een vermogend man. In 1353 had hertog Willem hem het gebruik van land in Cole en Schoonrelo gegeven, om menigen trouwen dienst en om hem de schade te vergoeden, die hij buiten zijn schuld van den bisschop van Utrecht geleden had, totdat hem 800 oude schilden zouden zijn uitbetaald (5).

(1) Rott. Historiebladen 1e afd. I, Bijlage LXXVIII.

(2) Rott. Historiebladen 1e afd. I, Bijlage XLVIII.

(3) Van Mieris II, bl. 540.

(4) Rott. Historiebladen, 3e afd. I, bl. 38, Bijlage XXXII.

(5) Rott. Historiebladen, 1e afd. Bijlage LXXVII.

In 1356 rezen er ernstige klachten tegen hem, over allerlei gewelddadigheid, waaraan hij zich had schuldig gemaakt. Hij had »lude gheslegghen ende verleemt” (gewond). Hij had »enen knape, Willem Naghele, die zegherye ghenomen,” door den graaf hem gegeven, en die gegeven aan zijn oom Vlaming, terwijl hij bovendien Willem Nagel »in den steen geleyd” had. Hij had het poorthuis der jonkvrouwe van Bulgerstein (zijn stiefmoeder) nedergeworpen en haar singels omgegraven. Haar zelve had hij gedreigd uit de kerk te werpen en »viele anghe-lyx ghedaen.” Ja, hij had »zonderlinghe enen man doen bedelven inder Joncvrouwen dochter huys” en groef dien weder op en »sleepten (hem) tot eenre ander stede, dair hyen groef (1).” Dit laatste is vrij raadselachtig. ’t Was toch wel geen levende man, dien hij aldus behandelde? En was ’t een doode, was het dan een ruwe grap tegenover zijn stiefzuster? Floris kwam er toen gemakkelijk — te gemakkelijk! — af. Den 10den Mei deed de hertog uitspraak: »Ter bede onser liever nichten van Voorne (waarschijnlijk de vrouw van neef Frank) ende zulken dienst als Florys ons ghedaen heeft en nog doen sal,” werd beslist, dat hij aan »Pauwels, der Joncvrouwe brueder, zone van Bulgerstein, mid zinen maghen, die leemte beteren zal” met een boete, niet minder dan 12 ₤ Hollandsch. Hij zou de schade aan poorthuis en singels herstellen en zijne stiefmoeder het gebruik er van laten, zoo als het was in zijn vaders tijd, en haar ongemoeid in de kerk laten staan, waar zij placht te staan (’t schijnt dus ook een in die dagen herhaaldelijk voorkomende twist over het »voorofferen” te zijn geweest). Hij zou Willem Nagel de »segghelrye” laten behouden, zoo lang de graaf ze hem gunde. Hij zou, eindelijk, dienen met vier gewapenden

(1) Rott. Historiebladen, 1e afd. I, Bijlage LXXXI.

buitenslands tot zijner kost, wanneer hij daartoe werd opgeroepen. 't Grootste voordeel nam de hertog voor zich. Gewapenden, die buitenslands, d. i. buiten Holland zouden dienen, en die hem geen penning kostten, waren altijd welkom.

Den 29 September van het zelfde jaar gaf Machteld van Valkenburg, vrouwe van Voorne, aan Florens den Visscher, haren neve, een huis en erf tot Rotterdam, daar (zijn oom?) Jan Vlamingh, toen in woonde (1).

De misdaad, waarom in 1358 zijn goed ten behoeve van Dirk van Cralingen werd verbeurd verklaard, bestond in deelname aan het verzet der Delvenaars onder Jan van Arkel tegen hertog Aelbrecht (2), maar reeds in het volgende jaar was hij weder met hem verzoend. Of Dirk van Cralingen toen de goederen behield, dan of hij op andere wijze werd schadeloos gesteld, is mij niet gebleken. Hij verdwijnt verder uit de geschiedenis. Althans, de Dirk van Cralingen, die in 1407 met (zijn broeder?) Jan, met twee man ter heirvaart werd opgeroepen (3), houd ik voor jonger en deze beide Cralingens weet ik niet te huis te brengen.

Misschien waren zij de zoons van Filips van Cralingen, een onrustig edelman, als de meesten van zijn tijd- en standgenooten, wiens naam in de laatste jaren der 14de eeuw herhaaldelijk in verband met twisten en woelingen genoemd wordt. Daar hij volgens van Leeuwen een dochter had, die Dirkje heette, kan Dirk van Cralingen zijn vader zijn. Hij was schout te Haarlem geweest en had in die betrekking rebellie gepleegd tegen den lands-

(1) Rott. Historiebladen 1e afd. I, Bijlage LXXXIII.

(2) Van Mieris III, bl. 94.

(3) Van Mieris IV, bl. 84.

vorst, in vereeniging met een aantal edelen en poorters, waaronder niet weinigen, die in 1377 met verbanning werden gestraft, omdat zij groote beroering in Haarlem hadden verwekt en het huis van den toenmaligen schout hadden aangevochten. Zijn medestanders waren in Juli en Augustus 1387 met den hertog verzoend (1). Dat hij zelf vergiffenis ontving, blijkt niet, wèl dat hij in 1390 oneenigheid had met Willem Cuser, over land in Ogiers ambacht van Cralingen (onder Overschie) waartrent hertog Aelbrecht den 15 Januari van dat jaar uitspraak deed (2).

In den moord, op Aleid van Poelgeest en dien Willem Cuser gepleegd, moet hij een hoofdrol hebben gespeeld. Met name wordt hij genoemd onder de meest schuldigen, wier huizen en vesten worden nedergeworpen (3) en al bleef de graaf van Oostervant den 24sten October 1394 ook voor hem borg, hij behoorde niettemin onder de ballingen, van wie de hertogin van Brabant in November van het zelfde jaar beloofde, dat zij hen uit haar land zou houden en overleveren, als zij hen in handen mocht krijgen (4). Eerst in October 1396 volgde de verzoening. Toen ontving hij vrijgeleide voor acht dagen, nog met vijf dagen verlengd, en den 15den dier maand remissie voor zijn breuken wegens den moord van Willem Cuser en andere breuken (5). De vrede werd hersteld en Haarlem weer zijn woonplaats. Hij behoort onder de edelen en aanzienlijke burgers, door hertog Aelbrecht aangewezen als de mannen, uit wie schepenen en raden gekozen moesten worden in het belang der door twisten

(1) Van Mieris III, bl. 465, 466, 472.

(2) Rijksarchief.

(3) Van Mieris III, bl. 602.

(4) Van Mieris III, bl. 617, 618.

(5) Rijksarchief.

en bloedige vechtpartijen zoo deerlijk geteisterde stad (1). Maar had de voormalige balling aldus de gunst en 't vertrouwen van den grijzen landsvorst herwonnen, met diens zoon en opvolger, wiens partij hij eens zoo heftig gekozen had, moet hij weer in onvrede zijn geraakt. Den 2den November 1408 moest hij beloven, dat hij binnen een maand, nadat hertog Willem in Holland zou zijn gekomen, in den Haag zou verschijnen en 21 Februari 1409 ontvangt hij vergiffenis van zijn breuken (2).

Volgens van Leeuwen was hij gehuwd met Elisabeth van Hodenpijl en had hij twee dochters: Maria, gehuwd met Jan van Almonde, ridder, en Dirkje, gehuwd met Arend van Cruningen.

Onder de uit den lande verwezen Haarlemsche medestanders van Filips van Cralingen, die in Augustus 1387 vergiffenis ontvingen, vinden wij een aantal leden van het geslacht Riedwijk, vermoedelijk aldus genoemd naar het huis en de heerlijkheid Rietwijk, sedert door de wateren der Haarlemmermeer verzwolgen. Hugo en zijn vrouw Machteld, Willem Doedenzoon, Jan en Ijsbrand, worden bij die gelegenheid vermeld. Kan Willem Doedenzoon wellicht de kleinzoon zijn van Willem Doedynszoon, »broeder des graven," die in 1339 eenige morgen land in Cralingen ontving (3)? De Riedwijks zouden dan door bastaardij uit het Henegouwsche gravenhuis gesproten zijn.

Hooger in rang, rijker in goed, aanzienlijker door eeraambten en bedieningen, is de tak der Cralingens, die uit Willem, Ogiers broeder, stamde, al was het voorvaderlijk

(1) Van Mieris III, bl. 775.

(2) Rijksarchief.

(3) Rijksarchief.

slot Honingen en de ambachtsheerlijkheid Cralingen aan een ander geslacht overgegaan.

Heer Willem, ridder, (wat zijn oudere broeder niet was) ontving bij de deeling van het familiegoed alle erven en renten in het ambacht Polre (of Stormpolder, een eilandje ten Z.W. van den Krimpenerwaard, op $56\frac{1}{2}$ morgen begroot) en binnen het baljuwschap van Delfland, in Hodenpijl, in Maasland, in Vlaardingen, in des Abtrecht van Egmond, benevens het huis en erve binnen den vrede van Rotterdam, dat aan Meyne van Doertoghe had toebehoord. Hij zou door zijn broeder beleend worden met het ambacht Polre en het ambacht Sluipwijk, gelijk deze zelf dat van de Heeren van de Lecke hield. Met het ambacht Polre is hij dan ook beleend; van dat van Sluipwijk schijnt hij alleen het Westelijk deel te hebben ontvangen, althans het Oosteind behoorde later aan de van de Leckes, die Honingen bezaten.

Hoogstwaarschijnlijk bewoonde hij te Rotterdam het aanzienlijke huis op het Roode Zand, dat aan de landerijen van Bulgerstein paalde. In 1367 kocht hij van Jan Aerndt drie morgen lands, te houden in rechten leen (1).

Volgens van Leeuwen was hij heemraad van Rijnland, in 1374 en 1390, toen de groote sluis te Sparendam werd besteed, en in 1395 en 1405 heemraad van Schie-land. Tot den krijgstoct naar Friesland in 1398 werd hij opgeroepen, naar 't bericht van van Mieris (2) met vijf man, naar dat van Schwartzenberg (3) met vier gewapenden. Hij heet daar Willem Gilliszoon en er staat bij zijn naam een sterretje. Was hij in 1364 reeds ridder, dan moet hij in '98 een vrij bejaard man zijn geweest.

(1) Rijksarchief.

(2) III, bl. 673.

(3) Groot Placaat- en Charterboek van Vriesland I, bl. 270.

In 1404 leefde hij echter nog als heemraad van Schieland en hertog Aelbrecht, wien hij met belangrijke geldsommen ondersteund had, bekende hem nog 6046 fl en 4 schellingen schuldig te zijn (1). Van Leeuwen geeft hem Christina van Zuidwijk, vrouw van Rodenrijs, tot huisvrouw, Gillis, Daniël, Dirk en Margaretha tot kinderen. Bij Ferwerda vind ik nog een dochter genoemd: »Floris van Reynegom, chevalier, épousa Avesonte van Cralingen, fille de Willaume, dont un fils, nommé Thiery, mort à marier.” Waarschijnlijk had hij nog een zoon, Jan, blijkens een verklaring van hertog Willem in 1405, dat zijn vader aan Gillis van Cralingen en diens broeder Jan nog zekere geldsom schuldig was (2).

Jan en Dirk van Cralingen, in 1407 opgeroepen en in 1405 met den graaf in het leger voor Hogestein, waren dus mogelijk de zoons van Heer Willem.

Een belangrijke figuur onder de Cralingens is Heer Willems oudste zoon Gillis. Beurtelings bij de landsvorsten in gunst en met hen in onmin, aanzienlijke posten bekleedend, gewichtige staatsstukken mede bezeugelend, de Beiersche hertogen dienend met zijn raad, met zijn gewapenden arm, met zijn geld, krijgvoerend met ridderlijken moed en feestvierend met blijden levenslust, straks in ongenade gevallen door daden van verzet en weer verzoend met den vorst, die zijn machtige edelen in toom houden en ontzien moet, treedt hij op als een der typen van den adel zijner dagen en is hij 't misschien niet meer dan anderen van zijn tijd- en standgenooten, van zijn leven is betrekkelijk veel uit oorkonden en gedenkstukken bekend, zoodat wij hem een reeks van

(1) Rijksarchief.

(2) Rijksarchief.

jaren op zijne aan afwisseling rijke loopbaan kunnen volgen.

In den heftigen partijstrijd, die de Hollandsche edelen tegen elkander verdeelde, stond hij, evenals zijn vader en zijn oom Ogier, aan de zijde van hertog Aelbrecht, zooals blijkt uit een belofte, in het jaar 1393 hem gegeven, dat de hertog hem zou ontheffen en verzet doen van alle opdracht van zijn leengoed aan 's hertogen zoon van Oostervant, die zijn vijand geworden was. (1). Twee jaren later vinden wij hem als baljuw van Noord-Holland, in gezelschap van Dirk van Zwieten en Dirk van Poelgeest. Hij was toen naar Alfen gereden, om 's hertogen kemp, Jacob van der Loet, te vangen. Deze kampvechter had in vrede een man gedood en die misdaad moest hij boeten. Maar hij was op het kerkhof gevlucht en op die onschendbare vrijplaats was hij veilig. Vijf dagen lang hield hij het er uit, terwijl de baljuw met 19 gewapenden het kerkhof nauw hield ingesloten. Eindelijk gaf hij zich over, door gebrek overwonnen. Voor vertering van zich en de zijnen bracht Gillis van Cralingen XVI pond in rekening (2).

Aan de roemlooze en voor de edelen verdrietige krijgstochten voor Friesland moest hij aanvankelijk deelnemen met vijf gewapenden. Daarin stond hij dus met zijn vader gelijk. Later, in 1401, werd hij met een tiental volgers naar Stavoren gezonden. Groot schijnt de lust bij hem, even als bij andere Hollandsche Heeren, niet geweest te zijn voor een dienst, die zoo weinig lauweren beloofde. Er moesten nog al eens boden worden uitgezonden, om de edelen aldaar aan te sporen en onder de tragen wordt Heer Gillis van Cralingen met name ge-

(1) Rijksarchief.

(2) Nijhoff's Bijdragen, Nieuwe reeks I, bl. 164.

noemd (1). Met meer genoegen zal hij gehoor gegeven hebben aan de oproeping, die in April 1405 tot hem kwam, tot den oorlog met Arkel, waaraan hij deel moest nemen met twee glaviën, dat is, naar de berekening van de glavie in dien tijd, met zes gewapenden (2). Maar zoozeer nam de krijg hem niet in beslag, of hij vond in Juni van dat jaar nog wel tijd en opgewektheid, om als borg van Wouter van Matenesse bij het huwelijk van diens zoon Adriaan met Aleid, Heer Filips dochter van Spangen, tegenwoordig te zijn (3). In October 1407 werd hij, nevens een groot aantal edelen, met vier zijner mannen naar Woudrichem geroepen. Weldra blijkt hij echter met den graaf in onmin te zijn geraakt. 't Was althans noodig, dat hij 21 Februari 1407 vrijgeleide verkreeg, en 16 Juli 1408 werd het hem nog eens vergund, terwijl het den 21sten dier maand werd verlengd (4). Daarop moet een verzoening zijn gevolgd.

Den 17den Maart 1408 wordt, zeker ter voldoening van nog onafgedane schulden, het morgengeld in het baljuwschap van Rijnland bewezen op Gillis, Jan en Daniël van Cralingen en Costijn Gilliszoon (van der Goude (5). In het zelfde jaar is hij baljuw van Woerden en doet hij uitspraak in een geschil tusschen het klooster Oudwijk en Jacob van Lichtenberg over goederen in dat baljuwschap (6). In de rekening van den thesaurier van Holland, Filips van Dorp, komt hij in dezelfde betrek-

(1) Van Mieris, Schwartzenberg en Verwijs.

(2) Van Mieris, IV, bl. 13.

(3) Jhr. J. J. de Geer, Matenesse. Berigten van het Historisch Genootschap te Utrecht, 1850, bl. 109.

(4) Rijksarchief.

(5) Rijksarchief.

(6) Provinciaal archief van Utrecht.

king voor (1). Niet lang duurde de goede verstandhouding met graaf Willem. Hij heeft weer vrijgeleide nodig om aan het hof te verschijnen, en ontvangt het daags na St. Thomas 1410, nog eens 29 Maart 1411, nog eens 18 April van het zelfde jaar. Eerst 23 Juni krijgt hij vergiffenis en tevens de bekentenis, dat de graaf hem zekere geldsom schuldig is (2).

't Was niet de laatste verzoening. Twee jaar later, 14 Juni 1413, ontvangt hij nogmaals vergiffenis (3). Ditmaal gold het een doodslag, waaraan Heer Gillis niet onschuldig scheen. Denzelfden dag beklagt hij zich, dat zijn zoon Vrank beschuldigd was van een doodslag op Alfert van Polanen en hij zelf daarom vijand geworden van Willem van Polanen en andere magen des verslagene, zijn eigen verwanten en vrienden. Hij verklaart, dat de doodslag geschied was door mannen, die Vrank's knechten niet waren noch ooit waren geweest, die nooit zijn kleederen gedragen, noch zijn brood gegeten hadden. Hij biedt aan, de onschuld zijns zoons te bewijzen aan scheidsrechters, waartoe hij Dirk van de Lecke, Arent van Duivenvoorde, zijn neve, Jan van Hodenpijl en Jan van IJselstein wenscht uitgenoodigd te zien, en is bereid, zich overigens aan de uitspraak des graven te onderwerpen (4).

Of 't hem gelukt is, zich te rechtvaardigen, is mij onbekend, maar lezen wij bij van Heussen, *Rijnlandsche Oudheden* (5): »Cralinx vicarye heeft twee Missen ter week, lezende, gefundeert bij Heer Giel van Cralingen,

(1) Kronijk van het Historisch Genootschap, 1852, bl. 460.

(2) Rijksarchief.

(3) Rijksarchief.

(4) Rijksarchief.

(5) Uitgaaf in 80, 1719, bl. 392, 393.

ridder, in de kerk van Wassenaar, en nog eene misse ter weeken van den doodslag, dien Giel van Craling dede en zijn erven mede belast heeft te laten doen" (de mis nl.), dan vermoed ik, dat er wel eenige grond bestaat om hem niet van alle schuld vrij te pleiten. Bij Wassenaar behoorden de Polanens te huis. Dat hij zich op Dirk van de Lecke, den man zijner nicht Gilia, zelf een Polanen, en op Arent van Duivenvoorde, evenals de Polanens uit den stam der Wassenaars, beroept, kan daarentegen vóór hem getuigen.

Heer Gillis van Cralingen behoorde onder de ridders, die den 15den Augustus 1416 de plechtige belofte aflegden, dat zij, na graaf Willems dood, zijn dochter Jacoba als landsvorstin zouden erkennen. Den 30sten Augustus van dat jaar werd hij, met menig ander edelman, naar Geertruidenberg ontboden, om met den graaf en den »daulphijn" naar Henegouwen te rijden; evenals de anderen ontving hij den 2den September tegenbevel en den last, om te Utrecht te komen, »te hulpen aldair dagvairt houden jegens de Gelderschen," en den 15den dier maand werd hij nogmaals opgeroepen naar Geertruidenberg, tot de voorgenomen reize naar Frankrijk (1). Men was niet gerust omtrent de plannen van den vernederden Heer van Arkel en omtrent de gezindheid van Gelderland, en de graaf had den raad en de hulp zijner edelen dringend noodig, ook in 't belang zijner jeugdige erfgename. Aanvankelijk bleef Heer Gillis haar na den dood haars vaders getrouw. Hij wordt genoemd onder de edelen, die 31 Mei 1418 naar den Haag ontboden werden, om den tocht tegen 't weerspanning Dordrecht te beramen (2) en

(1) Kronijk van het Historisch Genootschap, 1852, bl. 223, 224, 225.

(2). Kronijk van het Historisch Genootschap, 1852, bl. 413.

onder de vrienden en raden van Jacoba en Jan van Brabant, die 26 Augustus van hetzelfde jaar borg bleven voor 2000 nobelen 's jaars lijfrenten in Brabant en elders verkocht (1). Ook was hij tegenwoordig bij het bestand tusschen Jacoba en Jan van Beieren, 16 Februari 1419 te Woudrichem gesloten (2). Maar op den duur verloochende het oude Kabeljauwsche bloed zich niet. Blijkbaar koos hij sedert partij voor den Elect van Luik. Althans, 23 Mei 1421 schold deze hem de som van 225 Holl. schilden kwijt, uit de renten van het rentmeesterschap van der Goude, verschuldigd aan 's vorsten raad Frans van der Vliet (3). En ook later, na den dood van Jan van Beieren, vinden wij hem aan de zijde van Filips van Bourgondie met eerambten bekleed. In 1425 is hij baljuw van Rijnland.

Toen Heer Roelant van Uitkerken, 's vorsten stedehouder en rechterhand, op St. Bavodag (1 Oct.) van dat jaar van Haarlem te Leiden kwam, »ghing dat heel gherecht mit him eten, mits anval van Heer Gielis van Cralynghe, den bailu van Rijnlant, ende Jan van der Buuchorst, tot Claes Claesz.» en zij verteerden er 111 ₧ X Sc. (4). Deze »anval» was minder vijandig dan het woord wel zou doen vermoeden. »Anval» is hier »bezoek, toeloop van gasten.» De thesaurier had herhaaldelijk aan te teekenen, dat 's hertogen ambtenaars dineerden »mits veel anvals.»

Den 26sten September 1426 is Heer Gillis mede onder de raden en vrienden des hertogen van Bourgondie, bij diens verbond met den hertog van Gelder tegen Jacoba

(1) Van Mieris IV, bl. 494.

(2) Van Mieris IV, bl. 526.

(3) Rijksarchief.

(4) Kronijk van het Historisch Genootschap, 1851, bl. 279.

en de steden Gouda, Schoonhoven en Oudewater en de stad Utrecht (1), en toen Heer Roelant van Uitkerken en de thesaurier van Holland, Boudewijn van Zwielen, den 7den Juli 1427 een verdrag maakten met die van de stede Grootebroek, over betaling der boeten, geschiedde 't onder goedvinden van Gillis van Cralingen, Jan van den Boekhorst en de stad Hoorn (2).

Met een aantal ridders en knapen, waaronder Willem van Egmond, Frank van Borselen, de burggraaf van Leiden en Heer Roelant van Uitkerken zelf, beklaagt zich Heer Gillis den 25sten Juli 1429 bij Dekenen van de gemeene neringen te Dordrecht, over beledigingen, hun aangedaan door eenen Jan van der Zytwyn, die zich in die stad als baljuw van Zuid-Holland had aangesteld, hoewel hij 't niet was, en hen van trouweloosheid en eerloosheid had beschuldigd. Zij beroepen zich op den hertog, of, als 't dezen niet mocht behagen, op den aartsbisschop van Keulen, den bisschop van Luik, en de hertogen van Gelder en Cleve (3).

Den 3den Maart 1430 herhaalt de burggraaf een dergelijke klacht en een dergelijk verzoek, nog evenmin geneigd, dien Jan van den Zydwinde als baljuw te erkennen (4).

Aangenamer taak, dan aldus zijn eer en trouw tegen valsche aantijgingen te handhaven, had Heer Gillis den 25sten der Meimaand van het jaar 1429 te vervullen gehad. Hij was toen een der borgen van de huwelijksvoorwaarden van Gijsbrecht van Vianen en Meyne van Heemskerk. De destijds nog zeer jonge en niet huwbare

(1) Van Mieris IV, bl. 862.

(2) Ib. bl. 893.

(3) Ib. bl. 952.

(4) Ib. bl. 972.

bruid was zijn nicht, de dochter zijner zuster Margaretha, Heer Gerrit van Heemskerks weduwe (1).

Als bekleed met het belangrijk ambt van raadsheer in den Hove van Holland vind ik hem in 1436 vermeld en in 1438 was hij heemraad van Rijnland. Sedert heb ik zijn naam niet meer aangetroffen. Uit zijn huwelijk met Symontje van Teylingen, Dirks dochter, had hij, behalve Frank, die ons reeds is voorgekomen, maar van wien ik overigens niets weet, waarschijnlijk nog een zoon, Floris, van wien later gesproken zal worden, en een dochter Elisabeth, gehuwd met Wouter van Matenesse, den zoon van Adriaan en Aleid van Spangen, bij wier huwelijk hij tegenwoordig was geweest (2).

Van Leeuwen noemt hem in 1438 Heer van Voorshoten. Van elders is mij niet gebleken, dat hij dit is geweest.

Te gelijker tijde met Heer Gillis leefde Daniël van Cralingen, zijn broeder, en meer dan eens worden zij ook te zamen genoemd, zooals bij de aanwijzing op het morgengeld in 't baljuwschap van Rijnland in 1408, en bij het huwelijksverdrag van hunne nicht Meyne van Heemskerk in 1429. Hij was overigens, naar het schijnt, van veel rustiger aard; van weerspanning en verzoening vind ik bij hem niet gesproken en de ridderlijke waardigheid viel hem niet te beurt. Maar hij was blijkbaar een goed financiër en waar zijn naam in de gedenkstukken voorkomt, is 't meest in verband met geldzaken. Even als zijn broeder heeft hij belangrijke posten be-

(1) Kronijk van het Historisch Genootschap, 1853, bl. 172 v. Volgens van Leeuwen, bl. 924, overleed Margaretha in 1427, maar volgens de Kronijk, bl. 179, leefde zij in 1442 nog.

(2) J. J. de Geer. Matenesse. Berigten, 1850, bl. 67 en 80.

kleed. Zoo was hij, met Filips de Blote, in 1409 baljuw van Delfland en van Schieland (1). Naar de slechte gewoonte van dien tijd zullen hem deze baljuwschappen wel verpand zijn geweest. Dit was althans het geval met het baljuwschap van Rotterdam. Hij ontving 13 April 1412 van hertog Willem vrijheid, jaarlijks op den 1sten Mei te benoemen het gerecht binnen Rotterdam, te weten twee burgemeesters en zeven schepenen, met bevel aan den schout van Rotterdam, hun den eed af te nemen en met vergunning aan Daniël, in geval van diens weigering, dit in zijnen naam te doen (2). Hij had daartoe eerst den vorigen baljuw, Filips van Spangen, de 400 gouden nobelen terug moeten geven, die deze er op geschoten had en bovendien 's vorsten thesaurier Willem Eggert nog 200 gouden nobelen geleend. Filips van Spangen had op het baljuwschap 150 cronen meer geleend, dan er te voren op stonden (3). — Een slechte gewoonte mag dat verzetten of verpanden van zulke betrekkingen wel worden genoemd! Wie het meeste bood, kreeg de post. Voordeelig was het voor den landsvorst, die aldus het onmisbare geld in handen kreeg — een speculatie voor den geldschieter, die zijn aandeel in de boeten ontving en, zooals Daniël van Cralingen in Rotterdam, de burgemeesters en schepenen ook wel niet gratis aanstelde — een kanker voor de rechtsbedeeling, want de baljuwen en schouten, die toch hun uitgeschoten penningen en nog een winstje bovendien er uit moesten halen, waren ijverig genoeg in 't beboeten, maar hoe demoraliseerend moet het op alle standen hebben gewerkt, dat het persoonlijk belang der rechters er zoo in

(1) Kronijk van het Historisch Genootschap, 1852, bl. 453 en 455.

(2) Van Mieris IV, bl. 198.

(3) Rekening van Filips van Dorp. Kronijk 1852, bl. 453.

betrokken was, en alles voor geld te koop, met geld goed te maken!

Wat de vorsten op groote schaal deden, dat deden de Heeren in hun ambachten. Zoo verpandde bv. Nicolaas van Assendelft nog in 1560 het schoutambt van Cralingen aan Cornelis Dircxzoon voor een jaarlijksche pacht van 22 carolus guldens (1).

Reeds in Maart 1414 verwisselde Daniël van Cralingen het baljuwschap van Rotterdam met de slotvoogdij van Medemblik en het dijkgraafschap aldaar. Behalve de aanstelling en beëediging van heemraden, schout en gerecht, zou hij ontvangen de tienden, Bennemeer, de vischerij in de grachten van het kasteel, de zwanen en de hofweide (2).

't Baljuwschap van Rotterdam was 28 Februari te voren gegeven aan Dirk van Spangen, Wolfairt vander Duyn en Niclaas van Delf. Claas van Delf had er 865 gouden Engelsche nobelen op staan en zij betaalden bovendien nog 100 aan den »getrouwen thesaurier» (3).

't Schijnt dus nog al een gewilde betrekking te zijn geweest en Daniël had er voor zijn 600 nobelen waarschijnlijk een koopje aan gehad. Veel voordeel had hij van het kasteleinschap niet. Nauwelijks een maand later (14 April) werd de slotvoogdij geschonken aan Dirk van Zanthorst, zoolang diens vrouw, Margaretha, de bastaardzuster des hertogs, zou leven (4). Als schadeloosstelling schijnt hij wel eene aanwijzing van 80 Vrankrijksche kronen te hebben ontvangen, maar 't is bij de »aanwijzing» gebleven. Ten minste, in 1423 bekent Jan van

(1) Archief der gemeente Rotterdam.

(2) Van Mieris IV, bl. 280.

(3) Ib. bl. 279.

(4) Ib. bl. 282.

Beieren aan Daniël van Cralingen schuldig te zijn, de 80 Vrankrijksche kronen, die zijn broeder Willem hem bewezen had op het baljuwschap van Medemblik (1). Ten tijde van Willems dood was Dirk van Zanthorst nog kastelein (2). Hij kreeg toen de aanzegging, om goede wacht te houden.

In 1415 was Daniël van Cralingen heemraad van Schieland (3) en den 11den Januari 1417 werd hij door Jacoba van Beieren opnieuw als baljuw van Rotterdam aangesteld, met bevoegdheid, om behalve burgemeesters en schepenen, ook den schout te benoemen. Hij zou genieten een vijfde van alle boeten en twaalf schellingen daags als hij reizen moest, voor zijn kost, met dien van klerk, bode en knapen (4). — Uit dit baljuwschap kan de meening van sommige oude schrijvers zijn ontstaan, dat de Heeren van Cralingen rechtsgebied hadden binnen Rotterdam. — In dienst van gravin Jacoba was hij druk in de weer in de dagen van onrust en spanning, waarin »mijn here van Ludicke" haar den gravenzetel begon te betwisten. Op last van Heer Hendrik van de Lecke en andere »hoiftheren" te Rotterdam had hij voor reizen, »Wterups," bodenloonen en anderszins onkosten gemaakt ten bedrage van XXVIII ₰ III sc. II dez. gr., die de thesaurier hem vergoedde (5).

Den 29sten April 1418 wordt hij ontboden, om te 's Hage bij mijn gen. vrouwe of den thesaurier te komen en met henlieden te spreken (6) en met tal van andere

(1) Rijksarchief.

(2) Kronijk van het Historisch Genootschap, 1852, bl. 229.

(3) Van Leeuwen, bl. 1509.

(4) Van Mieris IV, bl. 449.

(5) Kronijk van het Historisch Genootschap, 1852, bl. 390.

(6) Ib. bl. 406.

edelen ontvangt hij den 30sten Mei bevelen omtrent den beraamden aanval op Dordrecht (1). En als die stad wordt belegerd, wordt uit het kamp te Papendrecht zorgvuldig het oog op Rotterdam gehouden en nauwgezette waakzaamheid daar vooral aanbevolen. Binnen haar muren en in haar omtrek telde de Kabeljauwsche partij talrijke aanhangers. Den 10den October 1418 werd Rotterdam bij verrassing door Jan van Beieren vermeesterd en bij den zoen tusschen hem en vrouwe Jacoba den 13den Februari 1419 gesloten, werd hem o. a. de stad Rotterdam toegewezen. Daniël van Cralingen schijnt niet te hebben gearzeld, de partij der gravin voor die van haar oom te verlaten. Hij behoort onder de »lieve maghen, raden, amptluden ende vrenden,» die mede hun zegels hingen aan den brief, waarbij Johan van Beieren, graaf van Holland, en Reinout, hertog van Gelder, zich tegen de steden Utrecht en Amersfoort verbonden (2). En bij den graaf bleef hij in gunst. Den 12den Januari 1422 geeft hertog Johan van Beieren Daniël van Cralingen, ten huwelijk met Lijsbeth van Rodenrijse, 80 engelsche nobelen 's jaars, te ontvangen uit tienden, vischerijen en andere goederen, die de hertog had in Zwijndrecht en klein Riederweert, welke aanwijzing den 26sten daaraanvolgende nog eens bevestigd werd (3). In 1430 was hij weer heemraad van Schieland (4). Vóór 1443 was hij overleden. In dat jaar gaven Lijsbeth van Vleuten, jonkvrouw van Rodenrijs, weduwe van Daniël van Cralingen en Jan Hendrikszoon, als gemachtigde van Jan van Cralingen, hun zoon, aan den Heer van Gaas-

(1) Kronijk van het Historisch Genootschap, 1852, bl. 414.

(2) Codex Diplomaticus van het Historisch Genootschap, 1855, III, afd. I, bl. 179.

(3) Rijksarchief.

(4) Van Leeuwen, bl. 1509.

beek quitantie wegens alle schulden, die hij schuldig was aan voorzeiden Daniël (1). Volgens van Leeuwen was hij in der tijd baljuw van Putten geweest (2). Dit kan met die schulden van den Heer van Gaasbeek en Putten in verband hebben gestaan.

Onder de zonen van Heer Willem van Cralingen noemt van Leeuwen ook Dirk. Van hem is mij niets zekers bekend, ten zij dan, dat hij, zooals boven reeds is opgemerkt, dezelfde is, die met Jan van Cralingen in 1405 en 1407 den graaf in den oorlog heeft gediend. Wel vind ik bij de Riemer (3) iemand van dien naam vermeld, maar 't is in het jaar 1456 en heeft toen nog een zoon van Heer Willem geleefd, dan moet hij een zeer hoogen ouderdom hebben bereikt, Den 18den Maart van dat jaar kwam Dirc van Cralingen voor schepenen in den Hage en verlieden sculdich te wesen den Heiligen Sacraments Broederscip in den Hage of den houder van desen brief twee pont Hollants payments 't 's jairs, ewelic staende geld, dair men wyn en broot om coopt, te betalen alle jair op Sinte Geertruidendag, ende deze voirsz. renten heeft hy hem versekert op syn huys en erve, dair hy nu ter tyt in woent, gelegen in 't Voorhout, ende heeft belegen aen die oestzyde Joncker Jakob van Outshoirn, an die westzyde Dirc van Cralingen voirsz. selve, mit tween Cameren, op dat noirteinde Ghysbrecht Jansz. en Pieter Jansz. mit een huys en tuyn en Dirc die Zeelander op dat selve eynde, en op dat zuyt-eynde die heerwech. Behoudens den Heer zyn recht."

Kan dit »behoudens den Heer zyn recht" ook het

(1) Rijksarchief.

(2) Van Leeuwen, bl. 924.

(3) Beschryving van 's Graven-hage, I, bl. 73.

vermoeden bevestigen, dat hij een bastaard was? In Holland had de graaf recht op de nalatenschap der bastaarden, al deed hij menigmaal uit gunst daarvan afstand, zooals o. a. hertog Aelbrecht in 1399 gedaan had met de nalatenschap van Roelof, den bastaardbroeder van Gilia van de Lecke, Gillis van Cralingens dochter (1). Er leefde omstreeks dien tijd (1446) een Dirk, bastaard van Cralingen, even als een andere bastaard, Jan, zijn neef (2).

Margaretha, Heer Willems dochter, was, gelijk wij gezien hebben, gehuwd met Heer Gerrit van Heemskerk. Deze Kabeljauwsche en tamelijk onrustige edelman, wiens huis te Heemskerk in dienst van Jan van Beieren was verwoest geworden, had in Februari 1427 nog steeds verzuimd, zijn leenen van hertog Filips van Bourgondie te verheffen, en stond gereed, om naar Denemarken te vertrekken, maar de hertog vergunde aan zijne echtgenoot, zijn goederen ten behoeve van haar en hare dochter te gebruiken (3). In 1429, bij het huwelijksverdrag harer dochter, was zij weduwe en in 1442 leefde zij nog, in 't genot van haar douarie uit de heerlijkheden Oosthuizen en Etershem en honderd nobelen 's jaars uit de tienden van Heemskerk, gelijk haar die door Heer Gerrit gemaakt was.

Als de zoon van Heer Gillis wordt Floris van Cralingen genoemd (4). Hij heet heer van Rodenrijs. Het huis op het Roode Zand te Rotterdam, dat aan zijn grootvader Willem was toebedeeld en ook wel in 't bezit

(1) Rijksarchief.

(2) Rijksarchief.

(3) Van Mieris, IV, bl. 875.

(4) Van Leeuwen, bl. 924.

van zijn vader zal zijn geweest, heeft hij bewoond. »Agter 't Hof van heer Floris van Kralingen en 't vervalle slot Bulgerstein, omtrent het jegenwoordige zoo genaamde Bombazyne kerkhof,» klom een deel van het krijgsvolk van jonker Frans van Brederode in den nacht van 21 November 1488 over den stadswal. Zoo verhaalt de Rotterdamsche geschiedschrijver van Alkemade in zijn boek over den Jonkerfransen oorlog (1).

Floris van Cralingen (komt de titel van »Heer» hem wel toe?) moet toen echter reeds sedert jaren niet meer tot de levenden hebben behoord. Althans een ander geschiedschrijver, Simon van der Sluys, bericht (2), dat hij in 1472 was overleden, »nalatende een vierjarig zoontje.» Dezelfde weet te verhalen, dat hij in 1460 met zijn oom Daniël van Cralingen bij de kroning van den Franschen koning tegenwoordig was en dat hij in 1462 het vervallen huis van Honingen heeft opgebouwd.

Simon Doede van der Sluys is een man, die als geboren Rotterdammer met de edele huizen en geslachten in en bij zijn vaderstad wel bekend kan zijn geweest en als geheimraad en lijfarts aan het hof van Filips en Karel van Bourgondie ook goed op de hoogte van den toenmaligen adel kon wezen. Wij zouden dus wel geneigd zijn, hem te vertrouwen, als hij dergelijke bijzonderheden meedeelt en ook de vermelding van het »vierjarig zoontje» kan pleiten voor zijne bekendheid met Floris van Cralingen in 't bijzonder.

Als geheimraad en lijfarts was hij vermoedelijk ook in het gevolg van hertog Karel, toen Floris van Cralingen,

(1) Rotterdamsche heldendaden, 1724, bl. 81.

(2) Ms. op het Archief der gemeente Rotterdam, Chronycke van Willem van der Sluys, fol. 181.

in 't begin van Juli 1467, met andere edelen te Haarlem den eed aan den landsheer kwam afleggen en in het volgende jaar ook Adriaan van de Lecke daartoe in den Haag verscheen. Had hij 't niet kunnen en moeten weten, dat niet Floris van Cralingen, maar Adriaans hoogbejaarde vader Jan van de Lecke destijds Heer van Honingen was en dat Floris 't evenmin was in 1462, zoodat het herbouwen van het slot, wanneer het toen vervallen was, niet aan hem stond? 't Ontbreekt mij aan gelegenheid, de overige berichten van van der Sluys te toetsen en te beoordeelen, in hoever hij een gezaghebbend getuige moet worden genoemd. Met »zijn oom'' Daniel kan Floris in elk geval niet naar Frankrijk zijn gegaan. Deze toch was reeds voor 1443 overleden. En uit niets blijkt, dat sedert Ogier van Cralingen in 1364 »die woeninghe tot Hoeninghen met allen haeren toebehooren'' tot zijn erfdeel kreeg, de uit zijn broeder, Heer Willem, gesproten tak ooit in 't bezit van dat huis is geweest. Het tegendeel wordt ook voldoende bewezen door het Ms. register der Leenen, dependeerende van den huize van Honingen, op het Rotterdamsch archief berustend, waarin de beleeningen door Ogiers nakomelingen — Gilia, Dirk, Jan en Adriaan van de Lecke, Gilia van de Lecke, Aleid van Kijfhoek en de Assendelfts — onafgebroken doorloopen en o. a. van Jan van de Lecke beleeningen in 1462 op Honingen gegeven, voorkomen, gelijk in de daaraan voorafgaande en daarop volgende jaren, van Adriaan van de Lecke o. a. in 1472, het jaar van Floris dood. Voorloopig kan ik niet anders zien in het bericht van van der Sluys dan een dwaling, al kan ik niet verklaren, hoe die bij hem mogelijk was.

De heerlijkheid Rodenrijs kan hij uit de nalatenschap van zijn oom Daniel hebben verkregen, maar dan moet

diens zoon Jan, die in 1443 nog leefde, sedert zijn gestorven en jonkvrouw Lijsbeth, van wie zij afkomstig was, geen nadere rechthebbenden hebben gehad.

Als zoon van Heer Gillis moest hij in 1465 zijn toestemming geven als *laicus collator*, om van de vicarije in Wassenaar (zeker wel Cralinx vicarye, door Heer Gillis gesticht) er twee te maken (1).

Van Leeuwen bericht, dat Floris van Cralingen, Heer Gillis zoon, gehuwd is geweest met Elisabeth van Cats, dochter van Jacob en Margaretha Oem van Wijngaarden, die in 1477 stierf (2) en naliet een zoon Gillis en twee dochters, Machteld, non te Rijnsburg, en Agnes, non te Koningsveld. In de genealogie van het geslacht van Cats (3) vermeldt hij, dat deze Elizabeth hertrouwd is met Adriaan van der Does, zoon van Dirk en Elizabeth van Matenesse. Jhr. J. J. de Geer, die over hem een en ander mededeelt (4), vermeldt Floris van Cralingen niet als haar eersten echtgenoot.

Gillis, de zoon van Floris, kan het vierjarig zoontje zijn, door hem bij zijn dood in 1472 nagelaten. Deze stichtte in 1490 de kapel der Cralingens in de Groote kerk te Rotterdam. Overigens weet ik niets van hem, dan dat hij, volgens van Leeuwen, getrouwd was met Gerardina van Nyvelt en eenige kinderen naliet, waaronder twee zoons, Hendrik en Adriaan, beide geestelijken, en een dochter Maria, non te Loosduinen, behalve Floris, gehuwd met Margarita van Rommerswaal, met wiens zoon Dominicus, gehuwd met Maria van der

(1) Kronijk van het Historisch Genootschap, 1850, bl. 227, 228.

(2) *Ib.* bl. 924.

(3) *Ib.* bl. 902.

(4) Berigten van het Historisch Genootschap, 1850, bl. 78, 79, en Kronijk 1852, bl. 264.

Binkhorst, deze tak der Cralingens omtrent 1540 uitstierf (1).

Daniël van Cralingen wordt door van Leeuwen (2) vermeld als gescheiden van zijne echtgenootte Magdalena van Dorp, eerst weduwe van Willem van Adrichem, »vermits zijn reukeloos leven, en dat hy haar kwalijk behandelde.» Mogelijk heeft hij met Floris van Cralingen in 1460 de door van der Sluys bedoelde reis naar Frankrijk gemaakt en is hij dezelfde, die in 1512 de heerlijkheid den Tempel aan Mr. Jan Jacobsz. van Utrecht verkocht (3).

De Tempel bij Overschie was slechts 14 morgen groot, maar had hoog, middelbaar en laag rechtsgebied. Door zijn huwelijk met Maria van Utrecht, was Johan van Oldenbarneveld Heer van den Tempel. Het is (of was althans voor enkele jaren) nog een deftige, ouderwetsche buitenplaats. Toen ik voor deze bijdrage de stof verzamelde, was zij het eigendom van den heer Criellaert te Rotterdam. Te vergeefs stelde ik daar evenwel een onderzoek in naar de bescheiden, die volgens den schrijver van den *Tegenwoordige(n) Staat van Holland* omtrent de heerlijkheid voorhanden waren.

De heerlijkheid zelve was gebleven in het bezit der familie van Hees, aan wier voorzaat Mr. Hendrik van Hees het 16e deel van den *Tegenwoordige(n) Staat* was opgedragen, en daar berustten destijds vermoedelijk ook »de papieren,» als zij nog bestonden.

N. van Cralingen, omstreeks 1390 vermeld, als gehuwd met Hendrik van de Leck (4), zal wel Gilia zijn, de vrouw

(1) Volgens van Leeuwen; op het Rijksarchief is evenwel een proces door hem in het jaar 1551 gevoerd.

(2) Bl. 925.

(3) *Tegenwoordige Staat*, XVI, bl. 597.

(4) Van Leeuwen, bl. 925.

van Dirk van de Lecke. Hendrik van de Leck, zijn broeder, een man van groot vermogen, die in den Frieschen oorlog met 100 gewapenden werd opgeroepen, was eerst gehuwd met Maria van Diest, daarna met Johanna van Ghistelles.

In de opgaven van Kok (1), betreffende de huwelijksverbindtenissen der Assendelfts met dochters uit het geslacht Cralingen, schuilt eenige verwarring. De aanwijzing daarvan zou deze bijdrage buiten de grenzen der bescheidenheid doen uitdijen. Zij zou een plaats kunnen vinden, in geval de belangstelling van de lezers van dit jaarboekje ook de geschiedenis der Heeren van Cralingen uit het geslacht van Assendelft er in opgenomen wenschte te zien.

Onder de mij overigens onbekende leden van de familie van Cralingen teekende ik nog op: »den bastaard van Cralingen,” derden man van Margrieta Ruychrok (dochter van Jan, overleden 1469 en Soete van Domburg), die een dochter naliet, Dieuwer van Cralingen, gehuwd met Pieter van Dyck of van Eyck (2) — Ijsbrand van Cralingen, in 1483 vermeld op de lijst der vicarissen van de parochiekerk te Rotterdam (3) — Jacob van Cralingen, die in Dordt moet hebben gewoond (4), — om te besluiten met een niet zeer stichtelijk verhaal, aan de kronijk van Egmond ontleend (5).

Reeds lang waren er ernstige klachten gerezen omtrent de wijze, waarop in de rijke en machtige abdij van Egmond de geloften gehouden en de regelen gehandhaafd

(1) Vaderlandsch Woordenboek IV, bl. 1381.

(2) Ferwerda II, 2e stuk.

(3) Van Heussen, Oudheden van Schieland, bl. 436.

(4) Beverwyck, 't Begin van Hollant in Dordrecht, bl. 12.

(5) Bl. 203-209.

werden. Herhaalde pogingen om het klooster te hervormen, waren beproefd en mislukt. Maar in 1490 scheen de kans gunstiger. Destijds stond er een abt aan het hoofd, Jordaan van Driel, die als Geldersch edelman, »zooveel vrienden in Holland niet had,» zegt de kronijk, en Heer Jan, de eerste graaf van Egmond, wist nogmaals een pauselijke bulle te verkrijgen, waarbij geheele hervorming van het klooster werd gelast. De monniken, die haar niet wilden aannemen, zouden de abdij moeten verlaten, maar een jaargeld ontvangen. 't Was echter ook ditmaal vergeefs. De monniken sloten voor de afgezonden commissarissen de poorten, die eerst op de scherpe bedreigingen van graaf Jan open gingen. Het baatte niet, of de oproerigen in de spijskamer werden opgesloten, of geestelijken uit andere kloosters naar de abdij werden overgebracht, of de commissarissen hen door vriendelijkheid en welwillendheid tot een schikking wilden brengen. Heer Jordaan mocht dan al geen Hollander zijn, handelbaar was hij daarom niet. »Als een dove adder heeft hij na zoodanig verzoek in 't minst niet geluisterd.» Zelfs wist hij van den paus een herroeping van het vorige bevelschrift te verwerven en zich den steun van hertog Filips te verzekeren. Graaf Jan ontving den last, zich in de zaken der abdij niet te mengen. Zoo ging het geruimen tijd voort. De oude en de nieuwe monniken leefden in voortdurenden twist. Heer Jordaan »maakte zich vrienden uit den onrechtvaardigen Mammon» en wist door geschenken van gouden en zilveren vaten uit den kloosterschat tal van wereldlijke en geestelijke Heeren, tot zelfs den bisschop van Kamerijk toe, op zijn hand te krijgen. Maar de graaf van Egmond hield wakker vol en eindelijk werd een soort compromis gesloten, dat zoowel de oude als de nieuwe monniken een deel der inkomsten zouden genieten. En toen Heer Jordaan het nuttiger

had geacht, naar Breda te wijken, waar hij op den eersten Kerstdag 1493 plotseling stierf, liet het zich aanzien, dat het twistvuur eerlang zou worden uitgedoofd. Maar de keuze van een opvolger deed het des te feller ontbranden. De oude monniken, waarvan velen mede naar Breda waren vertrokken, kozen den prior Outgier van Cralingen tot abt. Tegenover hem benoemden de nieuwe monniken Hendrik van Wttenhorst (Uittenhorst). Beide partijen zonden gemachtigden naar Rome en de zaak bleef eenigen tijd hangende, tot dat de paus ten voordeele van de nieuwe monniken besliste.

Outgier van Cralingen zat echter niet stil, »de gouden en zilveren vaten, door Heer Jordaan nagelaten, deden wonderen» en wonnen vrienden onder de vorstelijke raden en de hooge geestelijken. De verwarring bleef en de verbitterde strijd hield aan.

Ten laatste liet Outgier zich vinden. Hem werd beloofd al het huisraad en zilverwerk van Heer Jordaan voor zijn leven en 600 gulden jaarlijks, door Heer Hendrik te betalen. Door dit eenvoudig middel werd de twist beslecht. De oude monniken schijnen zich rustig te hebben gehouden. Heer Hendrik bleef in vrede kloostervoogd en Outgier genoot nog eenige jaren in rust zijn jaarlijksch inkomen, in 't bezit der »vaten,» die geen wonderen meer deden. In 1509 was hij kindsch en Heer Meinard Man was door den abt naar Breda gezonden »om hem te regeeren.»

Terwijl deze daar vertoefde, stierf de abt en in zijn afwezigheid werd Heer Meinard tot zijn opvolger gekozen.

Wiens zoon Heer Outgier was, weet ik niet. Dit is zeker, dat zijn naam in de geschiedenis voorkomt op een wijze, dien historischen naam evenmin als zijn ridderslijken stam en zijn geestelijken stand waardig.
